

Musik og bevægelse

Musikundervisningsforløb til læringsmiljøer i dagtilbud, hvor der indgår børn med alvorlig synsnedsættelse herunder blindhed

Dagtilbud

REGION SJÆLLAND
SYNSCENTER REFSNÆS

- vi er til for dig

MUSIK OG BEVÆGELSE

Musikundervisningsforløb til læringsmiljøer i dagtilbud, hvor der indgår børn med alvorlig synsnedsættelse herunder blindhed

2023

Undervisningsforløbene er udarbejdet med støtte fra Statens Kunstfond

Synscenter Refsnæs

– Det nationale specialpædagogiske ressource- og videnscenter for børn og unge med synsnedsættelse

Kystvejen 112

4400 Kalundborg

Tlf. 59 57 01 00

synref.dk

Publikationen er udarbejdet af Mads Røn, skolekonsulent og musikunderviser ved Synscenter Refsnæs, Rune Bolander Alnes, pædagog og musikunderviser ved Synscenter Refsnæs & Kåre Lissner, skolekonsulent og musikunderviser ved Synscenter Refsnæs

Faglig bidragsyder til denne publikation:

Rie Sørensen og Christian K. Hvolbøll, musikpædagoger, Musikskole Kalundborg - bidrag med legebekrivelser til de tre sange.

Projektlejelse ved Susanne Johansen, områdeleder Botilbud ved Synscenter Refsnæs, Tine Thorndal Poulsen, afdelingsleder for Botilbud Fløjen og Efterskolen ved Synscenter Refsnæs & Katja Nørgaard Hansen, projektmedarbejder ved Synscenter Refsnæs.

Denne publikation er en del af en serie af Musikundervisningsforløb til læringsmiljøer, hvor der indgår elever med synsnedsættelse (herunder blindhed) i grundskole og dagtilbud

Publikationer i serien er:

Aktiv lytning. Melletrin

ASA - associativt stemmearbejde. Indskoling

Auditiv og takttil sansning. For elever med yderligere funktionsnedsættelser

Boomwhackers - en introduktion til musikalsk notation i indskoling

Lav musik med garageband. Melletrin

Musik og bevægelse. Dagtilbud

Reproduktion af populærmusikstykke. Udskoling /Valgfag

Rytmask og melodisk reproduktion. Melletrin

Skriv et pop-hit med garageband. Udskoling /Valgfag

Tips og tricks til musikundervisning af elever med synsnedsættelse (Strategier for tilpasning af musikundervisning)

Vejledningerne forventes udgivet primo 2024

Vejledningerne kan hentes på www.synref.dk

Grafisk tilrettelæggelse og illustrationer: Liselotte Kürstein Andersen, Synscenter Refsnæs

©Synscenter Refsnæs

Publikationen kan frit citeres med tydelig kildeangivelse

Indhold

1. Forløbets mål	4
Læreplanstemaer	4
Krop, sanser og bevægelse	4
Social udvikling	4
Kultur, æstetik og fællesskab	4
2. Forløbsbeskrivelse	4
3. Lærervejledning	5
4. Aktivitetsoversigt	6
5. Aktivitetsbeskrivelser	8
5.1 Vi skal begynde	8
5.2 Malela	11
5.3 Frøen Ib	14

1. Forløbets mål

Læreplanstemaer og pædagogiske mål ¹	
Krop, sanser og bevægelse	Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.
Social udvikling	Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.
Kultur, æstetik og fællesskab	Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier

2. Forløbsbeskrivelse

Det følgende undervisningsmateriale henvender sig primært til læringsmiljøer i dagtilbud og børnehaveklasser, hvor der indgår børn med alvorlig synsnedsettelse herunder blindhed i børnefællesskabet.

Undervisningsaktiviteterne i dette forløb er udviklet eller behandlet med særlig pædagogisk og didaktisk tanke på tilgængelighed med henblik på disse børns mulighed for umiddelbar deltagelse.

Der er i forbindelse med dette forløb taget udgangspunkt i udvalgte sang- og bevægelses-

aktiviteter fra to musikpædagogers 'best practise'. De udvalgte aktiviteter er derefter blevet modificeret og tilrettelagt med et synspædagogisk sigte for at sikre umiddelbar og selvstændig deltagelse for børn med alvorlig synsnedsettelse herunder blindhed.

Det er tiltænkt, at aktiviteterne kan anvendes uafhængigt af hinanden og være inspiration til, hvordan andre sanglege kan tilrettelægges for børn med alvorlig synsnedsettelse herunder blindhed.

¹se evt. publikationen "De seks læreplanstemaer

3. Lærervejledning

Børn med alvorlig synsnedsettelse herunder blindhed oplever på forskellig vis i større eller mindre omfang udfordringer og begrænsninger i forbindelse med deltagelse i læringsaktiviteter. Nogle aktiviteter stiller på baggrund af både nødvendighed og tradition store krav til de visuelle indtryk som forudsætning for læring, hvor andre på naturlig vis i højere grad kan have et auditivt afsæt.

Som musikundervisere af børn med alvorlig synsnedsettelse herunder blindhed gennem en årrække, er det vores erfaring, at en stor del af disse børn kan have særligt gode forudsætninger for læring gennem musikaktiviteter. Om dette kan forklares ud fra en viden om, at disse børn i højere grad er nødsaget til at orientere sig auditivt i deres omverden, eller om der er andre faktorer såsom motivation for deltagelse eller andet på spil må i denne sammenhæng stå hen i det uvisse, men er dog i vores optik bemærkelsesværdigt.

Erfaringsmæssigt ved vi, at læringsaktiviteter indenfor området 'musik og bevægelse' ofte kan indeholde elementer, der kan virke begrænsende

på børn med alvorlig synsnedsettelse herunder blindheds deltagelsesmuligheder.

Musik og bevægelse er en stor del af vores musikdannelsestradition, hvorfor barnet ofte vil møde disse potentielle barrierer.

Læringsaktiviteterne i dette forløb eksemplificerer nogle af de synspædagogiske overvejelser, man kan have ifm. musik- og bevægelsesaktiviteter, og kan virke som inspiration til hvordan lignende aktiviteter kan tilrettelægges og tilgængeliggøres. Der er dog langt fra tale om en udtømmende liste for muligheder.

Til alle aktiviteter forefindes en aktivitetsbeskrivelse, der også indeholder pædagogiske, musikfaglige og synspædagogiske overvejelser for aktiviteten, samt tekst og melodinoder som PDF og musescore-fil, hvor noderne kan høres. Programmet Musescore er gratis.

4. Aktivitetsoversigt

Aktivitet	Mål	Materialer
Vi skal begynde	<p>Barnet kan opretholde koncentration.</p> <p>Barnet kan vente på tur.</p> <p>Barnet kan have opmærksomhed på andre børn.</p> <p>Barnet kan lytte og agere på legens anvisninger: "afsted!" og "hjem igen!".</p> <p>Barnet kan mobilisere sig selv i bevægelsesaktiviteter og udvise rumretningssans og koordinationsevne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Legene kan akkompagneres med guitar eller klaver, men er ikke et krav til gennemførelsen - Instruktionsmateriale med aktivitetsbeskrivelse samt pædagogiske, musikfaglige og synspædagogiske overvejelser. - Noder og becifringsoversigt med tilhørende sangtekst - Programmet musescore kan hentes gratis her: https://musescore.org/da (Noderne kan høres, hvis man ikke kan læse dem) - Tov/snor og tape
Malela	<p>Barnet kan udvise puls- og periodeformemmelse samt formemmelse dynamik.</p> <p>Barnets skal opnå større mestring indenfor motorik og parathed.</p> <p>Barnet kan opretholde koncentration og opmærksomhed.</p> <p>Barnet kan mobilisere sig selv i bevægelsesaktiviteter og udvise rumretningssans og koordinationsevne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Legene kan akkompagneres med guitar eller klaver, men er ikke et krav til gennemførelsen - Instruktionsmateriale med aktivitetsbeskrivelse samt pædagogiske, musikfaglige og synspædagogiske overvejelser - Noder og becifringsoversigt m. tilhørende sangtekst - Programmet musescore kan hentes gratis her: https://musescore.org/da (Noderne kan høres, hvis man ikke kan læse dem) - Tov/snor og tape - Congatrommer/øvrige percussioninstrumenter: Til aktiviteten 'Malela' er der forslag til forskellige percussioninstrumenter, der skal repræsentere dyrene. I tilfælde af at dette ikke findes, kan det erstattes af andre ting, man kan frembringe karakteristiske lyde med. Percussioninstrumenter anbefales dog, så børnene lærer navn og klangfarven af disse at kende

Aktivitet	Mål	Materialer
Frøen Ib	<p>Barnet kan udvise puls- og periodefor- nemmelse samt for- nemmelse dynamik.</p> <p>Barnets skal opnå større mestring indenfor motorik og parathed.</p> <p>Barnet kan opretholde koncentration og opmærksomhed.</p> <p>Barnet kan mobilisere sig selv i bevægelses- aktiviteter og udvise rum- retningssans og koordinationsevne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Legene kan akkompagneres med guitar eller klaver, men er ikke et krav til gennemførelsen - Instruktionsmateriale med aktivitetsbeskrivelse samt pædagogiske, musikfaglige og synspædagogiske overvejelser - Noder og becifringsoversigt m. tilhørende sangtekst - Programmet musescore kan hentes gratis her: https://musescore.org/da (Noderne kan høres, hvis man ikke kan læse dem) - Tov/snor og tape

5. Aktivitetsbeskrivelser

5.1 Vi skal begynde

Aktivitetsbeskrivelse

Aller sidder i en rundkreds og klapper puls i 3/4 med et slag på knæ og to klap i hænderne: "Ned-op-op".

De voksne synger sangen, mens alle stadig klapper puls.

Den/dem, som nævnes i sangen, rejser sig på "afsted!", løber en omgang uden om rundkredsen og sætter sig igen på sin plads, når der synges: "...kommer hjem igen...". Resten af gruppen klapper og synger med på "la-la-la.."

Pædagogiske overvejelser

En enkel goddag-sang, hvor alle bliver nævnt og set efter tur.

Styrker barnets koncentration, at turde 'være på', at kunne vente på tur, at have opmærksomhed på andre børn og at lytte og agere på musikkens 'ordre': "afsted!" og "hjem igen!".

Styrker desuden den vestibulære sans, grovmotorik, og koordinering/planlægning (hvornår skal jeg løbe og hvor/hvornår skal jeg sætte mig ned, hvor er min plads... osv.).

God og kort afveksling mellem at 'sidde stille' og 'løbe'.

Musikfaglige overvejelser

Styrker primært barnets puls- og periodefornemmelse, samt evt. fornemmelse for tempo.

Tydelig start og slut.

Progression/variationer

Den meget enkle sang giver stor mulighed for træning af specifikke behov i gruppen/det enkelte barn.

Ved en stor gruppe børn kan det enkelte barns navn erstattes af en fællesbetegnelse og flere børn kan løbe på samme tid, f.eks. "dem med hvide bluser", "dem på 4 år", "dem, der er lidt sure i dag", "dem, der går i børnehave"... osv.

Dette træner børnenes evne til at se ligheder/forskelle og giver en fornemmelse af at 'høre til' i flere forskellige sammenhænge.

Bevægelsesdelen kan varieres ved at synge til 'dem, der kan kravle', 'dem der kan hinke', 'dem der kan liste' ... osv.

Ved at synge til 'dem der sidder over for/bag ved/ved siden af... osv.' styrkes barnets fornemmelse for disse begreber samt deres egen placering i rummet/gruppen.

Ved at synge til 'dem, der starter med R (eller med en bogstav-lyd), kan barnets begyndende læsetræning styrkes.

Synspædagogiske overvejelser

Længden for perioden, der bestemmer tiden til at nå rundt i cirklen (hvor der synges 'la, la, la'...), kan være for kort til at barnet med alvorlig synsnedsættelser herunder blindhed kan nå tilbage til sin egen plads.

Man kan evt. gentage perioden før der synges 'kommer hjem igen'.

Barnet med alvorlig synsnedsættelser herunder blindhed kan i starten orientere sig med hånden, der vender mod gruppen, ved at lade en finger glide på de øvrige børns ryg. Barnet kan på den måde også mærke, hvornår det igen er nået tilbage til sin plads.

Senere kan et tov placeres (og sættes fast med tape) på gulvet rundt om rundkredsen med en afstand på ca. 0,5 m.

Tovet kan benyttes som ledelinje på turen rundt om rundkredsen.

Der kan evt. laves to knuder på tovet som ligger henholdsvis ud for barnets plads og ca. halvvejs rundt i cirklen fra pladsen. Knuderne fungerer på den måde som kendemærker for, hvor barnet er i rundkredsen (ift. hvor langt børnene er med at synge, og dermed hvor meget tid der er igen til at komme tilbage til sin plads), og hvor barnet skal sætte sig.

Det er som udgangspunkt ikke hensigtsmæssigt at sætte flere børn i bevægelse på en gang, hvis der i gruppen er et barn med alvorlig synsnedsættelse herunder blindhed.

Hvis der alligevel tages udgangspunkt i fællesbetegnelser, som sætter flere børn i bevægelse ad gangen, må det være med hensyn til, at det er ganske få børn ad gangen sammen med barnet med alvorlig synsnedsættelse herunder blindhed, samt at fællesbetegnelserne ikke er visuelt orienterede (som eksemplet med de hvide bluser).

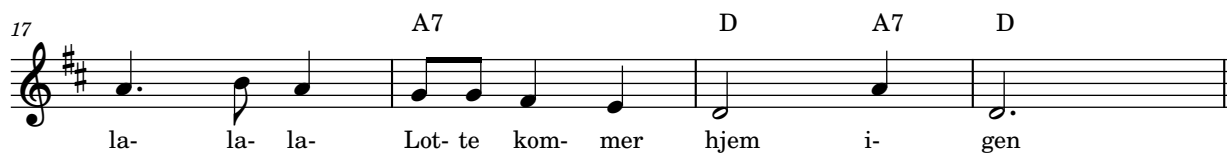
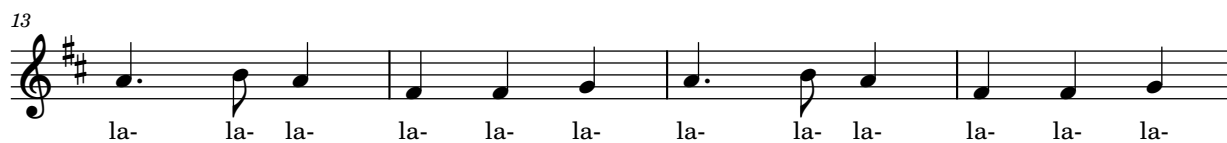
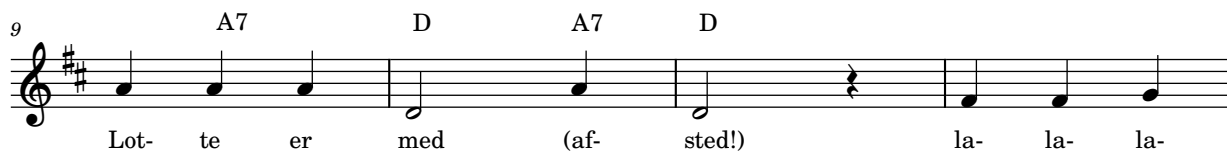
For at undgå sammenstød med barnet med alvorlig synsnedsættelse herunder blindhed anbefales det i øvrigt i den sammenhæng, at der kun løbes i én retning rundt om rundkredsen, samt at der ikke overhales på vejen.

Vi skal begynde

Frit efter Ingrid Oberborbeck

Klap på knæ og i hænder under sangen: (knæ på ned, hænder på op)

Muscorefil til "Vi skal begynde" kan hentes på mediateket: <https://mediateket.synref.dk>

5.2 Malela

Legebeskrivelse

Legen kan kobles på en historie om Malela, der bor i en fattig landsby i Afrika, og som må gå langt ud på savannen med vandkrukken bæret på hovedet for at finde vand. På savannen møder hun farlige dyr!

Børnene går i rundkreds (på savannen), mens de med deres hænder holder en imaginær vandkrukke på hovedet og synger den gode sang.

Læreren/pædagogen spiller calypsorytme på en congatromme og synger med sammen med børnene.

Undervejs møder børnene de farlige dyr:

- Hvis de møder en løve, må de kaste sig ned på jorden og gemme sig i det høje græs, så den ikke kan se dem.
- Hvis der kommer en slange, må de stå helt stille, da slangens syn kun registrerer bevægelser.

Børnene kan evt. stille sig på ét ben, da de først ser den, da de er ved at træde på den!

- Hvis der kommer gribbe, må børnene stille stoppe og dække deres ansigter med hænderne, for at de ikke kan komme og hakke i deres øjne.

Hvert dyr repræsenteres med et instrument, som læreren/pædagogen undervejs inddrager, mens børnene går rundt i rundkredsen.

Børnene skal da hurtigst muligt agere med den rigtige bevægelse, der passer til dyret/instrumentet

Dyrene kan eksempelvis repræsenteres med følgende instrumenter;

- Løve - kantslag med trommestik på tromme
- Slange - maracas
- Grib - guiro

Man kan med fordel også give et af børnene ansvaret for at 'styre' dyrene undervejs.

Progression

Der kan efterhånden tilføjes flere dyr (instrumenter) med bevægelser til legen.

Det er ligeledes muligt at arbejde med forskellige tempi og dynamik.

Pædagogiske overvejelser

Legen styrker blandt andet barnets motorik, parathed og koncentration.

Barnets opmærksomhed trænes ligeledes ved, at de skal agere efter anvisning på dyrenes instrumenter.

Legen styrker desuden barnets rumretningssans og koordinationsevne.

Musikfaglige overvejelser

Styrker primært barnets puls- og periodefornemmelse, samt fornemmelse for tempo og dynamik.

Synspædagogiske overvejelser

Barnet med alvorlig synsnedsættelse herunder blindhed barn kan i denne leg blive udfordret af bevægelselementet.

For at understøtte barnets muligheder for deltagelse, kan der med fordel placeres en snor på gulvet med malertape over, der derved kan benyttes som taktil ledelinje med fødderne (ingen sko).

Alternativt kan historien omskrives og fortælles som to søskende, der går sammen på savannen og holder i hånden. Børnene kommer på den måde til at gå i par med hinanden, således at barnet med alvorlig synsnedsættelse herunder blindhed får en ledsager uden at få anderledes betingelser for deltagelse.

Det er en god idé at bruge god tid på at gennemgå de positioner, man skal indtage, når

man møder de enkelte dyr med barnet med alvorlig synsnedsettelse herunder blindhed.

Alternativ: Legen kan også laves om, sådan at alle børn ikke kan anvende synet.

Fortæl forhistorien til legen, og giv alle børn bind for øjnene.

Fortæl endnu ikke, hvordan legen gennemføres.

Udvælg derefter tre børn, der må tage bindet af, og instruer dem nonverbalt i at indtage hver sin positur, der svarer til dem, der anvendes, når man møder dyrene i legen (løve, slange, grib).

Børnene i positur får at vide, hvilke dyr de repræsenterer.

Lad så de øvrige børn føle og undersøge, hvordan kroppen er placeret i positurerne. Det barn, der står i positur, må kun fortælle, hvilket dyr posituren repræsenterer.

Børnene skal derefter prøve, at indtage positurerne, som de har følt dem, imens den voksne skiftevis siger navnet på dyrene.

Efterfølgende kan legen leges med bind for øjnene med snor som taktill ledelinje på gulvet for alle.

Malela

Frit efter Lotte Kærnså

Afrika

Ma le la Ma le la Ma le la Ma le la

3
Ma le la Ma le la Ma le la Ma le la Ma le la

6
Ma le la Ma le la Ma le la Ma le la

Muscorefil til "Malela" kan hentes på mediateket: <https://mediateket.synref.dk>

5.3 Frøen Ib

Aktivitetsbeskrivelse

Børnene sidder i en rundkreds, imens de synger om frøen Ib. Frøen Ib ligger helt stille, når han sover, men når han vågner op, strækker han sin gamle dovne krop og begynder at hoppe. Her imiterer børnene, hvad frøen Ib gør. Altså bliver der hoppet rundt i lokalet, imens omkvædet synges. Efterfølgende sætter børnene sig ned igen.

Progression

Efter første omkvæd synges verset igen, og nu kan historien udvikle sig med nye bevægelser. Frøen skal eksempelvis løbe fra det store fiskenet, sejle over det store hav eller liste forbi den sovende kæmpe. Historien kan opfindes i fællesskab med børnene eller være lavet på forhånd af underviseren.

Pædagogiske overvejelser

Legen styrker blandt andet barnets grovmotorik, fokus og koncentration samt opmærksomhed på rum-retningssans. Ligeledes styrkes barnet i at være opmærksom på egne bevægelser og opmærksomhed på de andre børn i rummet samt evnen til at systematisere legen i forhold til, hvornår der skal siddes, mens der synges, og hvornår der skal bevægelse og sang til.

Musikpædagogiske overvejelser

Legen styrker blandt andet barnets periode- og pulsfornemmelse samt forståelse for vekslende tempo.

Synspædagogiske overvejelser

Legen kan være udfordrende for barnet ifm. bevægelsesdelen i omkvædet og i denne sammenhæng også at finde tilbage til start. Der kan med fordel i lege som denne tages afsæt i et område, der er "hjemme", ved at lægge en taktil ledelinje på gulvet. Dette kan være et reb klistret fast på gulvet, så barnet med fødderne kan fornemme, hvor "hjemme" er.

Det anbefales, at underviseren angiver, hvilken retning børnene skal bevæge sig i for at undgå sammenstød.

Det anbefales desuden, at der kan indgå 'stillestående' bevægelser eksempelvis trampe, dreje m.m.

Det kan ligeledes være en god idé, at børnene hver har en makker, som de holder på skulderen.

Frit efter Anne Olorenshaw

Frøen Ib

♩ = 120

C C F G

8 Jeg er en frø Jeg hed-der Ib Jeg lig-ger stil-le hvis jeg alt-så so-ver

8 C C F

8 Når det blir mor-gen så står jeg op og jeg stræk-ker min gamle dov-ne

15 G C Dm D7 G

8 kro-o - op ho-pe ho-pe ho-pe ho-pe rundt ho-pe ho-pe ho-pe ho-pe rundt

21 C Dm D7 G

8 ho-pe ho-pe ho-pe ho-pe rundt ho-pe ho-pe ho-pe ho-pe rundt og så sæt-

25 C

8 ter vi os ned

REGION SJÆLLAND
SYNSCENTER REFSNÆS

- vi er til for dig